

UDK: 811.133.1512

Nodirjon OTAQULOV,
O'zbekiston Milliy universiteti doçenti, PhD
E-mail: nodirorient@gmail.com

O'zMU professori, f.f.d. D.Djafarova taqrizi asosida

FRANSUZ TILIDA TIL VA NUTQ NORMALARI

Annotatsiya

Mazkur maqola fransuz tilida til va nutq normalari masalalari bo'yicha tadqiqotchilarining mavjud ishlari tahlilini o'rganishga bag'ishlangan. Leksik birliklar til va uning normalari uchun asosiy qurilish materiali sifatida xizmat qiladi. Til normasining demokratizatsiyasi va normaning o'zgarishi bilan sodda til birliklari tobora keng qo'llanishga o'ta boshladi. Bu jarayonni leksikograflar ham, til o'rganuvchilar ham hisobga olishlari kerakligi o'rganilgan.

Kalit so'zlar: til, nutq, norma, leksik birlik, frazeologizm, semantik, sodda til, adabiy norma.

ЯЗЫКОВЫЕ И РЕЧЕВЫЕ НОРМЫ ВО ФРАНЦУЗСКОМ ЯЗЫКЕ

Аннотация

Данная статья посвящена анализу существующих исследований, посвящённых вопросам языковых и речевых норм во французском языке. Лексические единицы рассматриваются как основной строительный материал языка и его норм. В условиях демократизации языковых норм и трансформации представлений о нормативности наблюдается тенденция к всё более широкому использованию упрощённых языковых единиц. Отмечается, что этот процесс необходимо учитывать как лексикографам, так и изучающим язык, поскольку он оказывает влияние на формирование современного лексикона и нормы функционирования речи.

Ключевые слова: язык, речь, норма, лексическая единица, фразеологизм, семантика, разговорная речь, литературная норма.

LANGUAGE AND SPEECH NORMS IN THE FRENCH LANGUAGE

Abstract

This article is devoted to the analysis of existing studies devoted to issues of linguistic and speech norms in the French language. Lexical units are considered as the main building material of the language and its norms. In the context of the democratization of linguistic norms and the transformation of ideas about normativity, there is a tendency towards an increasingly widespread use of simplified linguistic units. It is noted that this process must be taken into account by both lexicographers and language students, since it influences the formation of the modern lexicon and the norms of speech functioning.

Key words: language, speech, norm, lexical unit, phraseological unit, semantics, colloquial speech, literary norm.

Kirish. Tadqiqotning dolzarbligi ijtimoiy-lingvistik omillar bilan belgilanadi, ya'ni so'zlashuvdagi leksik va frazeologik birliklarning deyarli barcha aholi qatlamlarining nutqiga kirib kelishi va lingvistik jihatdan ushbu til birliklari hali yetarlicha o'rganilmaganligidadir.

So'z qo'llashda leksik normalarga rioya etmaslikning har bir tipi alohida lingvistik va amaliy tahlilni talab etadi. Chunki bunday holatlarni ilmiy jihatdan asoslash, ularning chegaralarini aniqlash hamda misollar orqali tasdiqlash leksik normaning o'ziga xos muammolari qatoriga kiradi. Shu nuqtai nazardan, hozirgi zamon adabiy tilda leksik-semantik xatolarning paydo bo'lish sabablarini tahlil qilish mumkin.

So'zlar inson uchun uni o'rab turgan voqelikdagi narsa, belgi, harakat yoki holat haqida ma'lumot yetkazuvchi vosita hisoblanadi. Bu ma'lumotlar so'zlarning semantik mazmunini tashkil etadi. Boshqacha aytganda, so'zlar orqali qabul qilinadigan axborot ularning ma'nosi, semantikasi orqali shakllanadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Umumnazariy jihatdan mazkur tadqiqot xorij lingvistikasining tadqiqotlariga tayanadi. Xususan, tadqiqotda fransuz tilida til va nutq normalari masalalari bo'yicha lingvistlardan V.G. Gak [16,17], A. Rey [15], F. Elgorski [10], V.D. Devkin[18], P. Giro [9], A.Mamatov [12] kabi lingvistlar ishlari o'rganilgan.

Jahon tilshunosligida jonli og'zaki munosabatning tilini o'rganishga sezilgan intilishni hamda fransuz tilida leksik va frazeologik birliklar hosil qilishning sezilarli

darajadagi tarqalganligini hisobga olib, bu birliklarni ancha mufassal ko'rib chiqishning zaruriyati shak-shubhasiz bo'ladi [13].

Sodda til birliklarini tadqiq etishda norma tushunchasi katta ahamiyatga ega. "Norma" atamasi, boshqa ko'pgina lingvistik terminlar kabi, bir qancha ma'nolarga ega. V.G. Gakning ta'kidiga ko'ra, til normalariga bag'ishlangan lingvistik ishlarini umumlashtirib, quyidagini qayd etadi: "Hozirgi tilshunoslikda, ayniqsa, mashhur ishlardan keyin, til normasi tushunchasining ikki asosiy jihati farqlanadi: ob'ektiv til normasi – ma'lum bir jamoada qabul qilingan til vositalarining shakli; baho beruvchi, aksiologik norma – til vositalarining shakllarini "to'g'ri" yoki "noto'g'ri" deb baholaydigan mezonlar to'plami [17].

Tadqiqot metodologiyasi. A. Rey tomonidan tavsiflangan ta'riflovchi (ob'ektiv) va qoidalashtiruvchi (sub'ektiv) normalar konsepsiyasiga mos keladi. Norma va uning kodifikatsiyasi tushunchalari ana shu ikki jihatning uyg'unligini ifoda etadi [15].

Tilshunos olim V.G.Gakning fikriga ko'ra, norma mutlaq barqaror emas, u til vositalarining variativligini qabul qiladi. Shu munosabat bilan absolyut normalar va variativ normalar mavjud [16]. Rey va Gak tomonidan ilmiy asoslangan fransuz tilida til va nutq normalari masalalari bo'yicha tadqiqotchilarining ishlari tahlilini o'rganildi. Leksik birliklar til va uning normalari uchun asosiy qurilish materiali sifatida xizmat qiladi. Til normasining demokratizatsiyasi va

normaning o'zgarishi bilan soddatil birliklar tobora keng qo'llanishga o'ta boshladi. Bu jarayonni leksikograflar ham, til o'rganuvchilar ham hisobga olishlari kerakligi o'rganilgan.

Tahlil va natijalar. Til kishining bir-birini tushunish, inson faoliyatining hamma doiralarda - ishlab chiqarish va iqtisodiy aloqalar, siyosat va madaniyat, ijtimoiy hayot va kundalik turmushda ham o'z aloqalarini yo'lga qo'yish imkoniyatlarini tug'diradigan vositadir. Shuning uchun ham, har bir so'zlovchi kishilar bilan nutqiy aloqa qilish jarayonida u ishlatayotgan til vositalari hamma uchun umumiy va o'zaro tushunarli bo'lishini taqozo qiladi, bu esa shaxsning til vositalarini qay darajada egallaganligiga, uning nutqiy malakasiga bog'liqdir. Tilning barcha vositalarini egallamagan, unda gaplasha olishga yetarli ko'nikma hosil qilmagan kishilar oldida nutqiy qiyinchilik va nuqsonlarning bo'lishi tabiiy holdir. Bunday qiyinchilik va nuqsonlarni yengish va bartaraf qilish adabiy til normasini egallash va adabiy nutqiy malaka hosil qilish bilan bog'liqdir [19].

So'nggi o'n yilliklarda fransuz tilshunosligida norma masalasiga katta e'tibor qaratilgan. F. Elgorski [10] norma tushunchasining uch jihatini ajratadi:

ob'ektiv (deskriptiv) norma – til tizimi, strukturasi va uzus bilan bog'liq bo'lgan norma;

qoidalashtiruvchi (preskriptiv) norma – til vositalarini to'g'ri yoki noto'g'ri deb baholash asosida ularni tanlab olish mezonini belgilaydi. Bu orqali adabiy standart vujudga keladi va uning qo'llanilishi til egalari "tavsiya" etiladi;

namunalik norma – til vositalaridan foydalanish bo'yicha metodik maqsadda ishlab chiqilgan bo'ladi [10].

Yuqorida qayd etilgan, V.G.Gakning ta'kidiga ko'ra, norma mutlaq barqaror emas, u til vositalarining variativligini qabul qiladi. Shu munosabat bilan absolyut normalar va variativ normalar mavjud [16]. Absolyut norma til egalari tomonidan umumiy ravishda qabul qilinadi va chet elliklar yoki dialekt hamda sodda til egalari tomonidan buziladi. Variativ normalar esa quyidagicha bo'lishi mumkin:

imperativ normalar – qoidalaridan og'ishish keng tarqalgan bo'lsa-da, bu og'ishish hali ham til qoidasining buzilishi sifatida baholanadi;

dispozitiv normalar – qoidadan og'ishish yo'l qo'yiladigan, ya'ni uslubiy yoki neytral variantlar bilan almashinishi mumkin bo'lgan normalar [17].

V.D. Devkin ham til bir necha normalar asosida tartibga solinishini ta'kidlaydi. U milliy umumiy norma va alohida funksional uslublar normalarini ajratadi. Shu o'rinda, sodda tilda qo'llanilish sohasi o'zining ko'plab variantlari bilan ajralib turadi va bu barcha gapiruvchilar uchun ma'lumdur. Boshqa soha normalari esa faqat ma'lum bir qatlam yoki guruh egalari faol qo'llaydi [18].

Dinamik jihat esa uzus (nutq normasi) bilan bog'liq bo'lib, bu "til vositalaridan foydalanish tendensiyalarining yig'indisi"dir. V.G. Gak uzus va til normasi o'rtasidagi farqni alohida ta'kidlaydi. Til normasi – bu tizimdagi muqobilliklarning realizatsiya shakli bo'lib, u tanlov imkoniyatini nazarda tutmaydi. Uzus esa bu imkoniyatlardan foydalanishdagi variativlikni aks ettiradi va til vositalarining sinonimik shakllarini qamrab oladi [17].

Adabiy norma barcha rivojlangan milliy tillarga xos bo'lib, grammatika va lug'atlarda kodifikatsiyalashgan hamda reglamentlashgan. Bu milliy tilning eng yuksak shakli hisoblanadi. Devkin ta'kidlaganidek, adabiy normani o'zlashtirish ijtimoiy ahamiyatga ega va uning qo'llanilishi prestij bilan bog'liq [18].

Fransuz adabiy normasi XVI asrdan shakllana boshlagan va XVII asrda markazlashuv va milliy birlashish jarayonlari natijasida yanada aniqlashtirilgan. Bu davrda grammatik va leksik normalar, uslubiy differentsiatsiyani hisobga olgan holda, puxta ishlab chiqilgan. Fransiyada adabiy norma Fransuz akademiyasi boshchiligidagi puristlar tomonidan

qattiq himoya qilib kelingan. Lingvistlarning fikriga ko'ra, barcha tillar orasida fransuz tili purizm ta'siriga eng ko'p uchragan.

Norma muammosiga bo'lgan turli munosabatlar fransuz tilshunosligida puristlar va laksistlar o'rtasidagi ko'plab bahslarni keltirib chiqargan. Puristlar, tilning sofligini saqlash uchun, adabiy normani qat'iy rioya qilish zarurligini ta'kidlaydilar. Laksistlar esa til rivojiga nisbatan liberal qarashlarga egadirlar va tildagi har qanday yangilikka qarshilik ko'rsatmaslik kerak, deb hisoblaydilar. Ularga ko'ra, bugun noto'g'ri deb hisoblangan narsa, ertaga normaning o'ziga aylanishi mumkin.

Ma'lumki, tilning amaliy qo'llanilishida normaning buzilishi doimiy ravishda kuzatiladi. Aslida, normadan og'ishish holatlari, hatto muayyan davrda xatolik sifatida baholangan elementlar, keyinchalik yangi normaning boshlang'ich belgisiga aylanishi mumkin. Shu munosabat bilan til normasi va uning o'zgarishlari haqida so'z yuritganda, A.Freyning "Grammatik xatolar" ("La Grammaire des fautes") asari alohida e'tiborga loyiq. Unda muallif "normativ konsepsiya" (bu muayyan jamiyat tomonidan belgilangan normaga mos keluvchi narsa) va "funktional konsepsiya" (bu aytish va tushunish uchun eng qulay bo'lgan shakl)ni muqobil qo'yadi [6]. A.Freyga ko'ra, normadan og'ishish yoki puristlar tomonidan "xatolik" (faute) deb atalgan holatlar agar muloqot ehtiyojini qondirsa, bu allaqachon xato emas, balki usul (procédé)dir. U normadan og'ishgan holatlarni, innovatsiya, sodda til, argo va noodatiy forma qo'llanishlarini "ilg'or fransuz tili" (français avancé) deb ataydi [6].

P. Giro ta'kidlashicha, A.Frey asarida keltirilgan ko'pgina "xatoliklar" shuncha yil o'tib mutlaqo normal deb qabul qilina boshlagan [9].

Hozirgi zamonda ham bu masala fransuz lingvistikasida muhokama qilinadi. D. Leman-Bui "Fransuz tilida xatoliklar mavjudmi?" ("Les fautes de français existent-elles?") (Leeman-Bouix D., 1994) asarida bu muammoni tadqiq etadi [11]. Muallif, ko'pchilikdagi xatoliklar misolida, puristlarning fikrlarini shubha ostiga oladi va shunchaki xato deb hisoblangan holatlar keyinchalik normaga aylanishi mumkinligini tasdiqlaydi.

Fransuz lingvistlari hozirgi fransuz tili normasidagi o'zgarishlarni tilning demokratlashuvi va jamiyat hayotidagi o'zgarishlar bilan izohlaydilar. Bu, jumladan, sodda til birliklarning normallashtirishida ham o'z aksini topgan.

L. Gilber ta'kidlashicha, jamiyatdagi axloqiy me'yorlar o'zgarishi bilan, leksikadagi tabular yo'qolib, til registrlari o'zaro singish jarayoniga kirishgan. Bu o'zgarishlar leksik normalarda ham aks etmoqda, lug'atlar neologizmlar, avval vulgar deb hisoblangan so'zlar, argotik leksemalarni qayd etishga o'ta boshlagan [8].

J.-P. Kapyu ham ijtimoiy jarayonlar til registrlarining aralashishiga olib kelayotganini ta'kidlaydi. Bu o'zgarishlar shunchalik kuchliki, Fransiyada "lingvistik inqilob" haqida gapiriladi. 1968-yildagi siyosiy voqealardan keyin til demokratizatsiyasi tezlashgan. Lingvistika nuqtai nazaridan bu "1968-yildan keyingi avlod" deb nomlangan. Bunday lingvistik inqilob yoshlar qarshiligi ko'rinishida namoyon bo'lgan, ular adabiy normadan voz kechishga intilishgan [7]. Shu davrda ko'plab sodda til va argotik so'zlar ommalashgan va hatto modaga aylangan.

L.-J. Kalve ta'kidlashicha, norma tomonidan rad etiladigan argo, aksincha, normani va uning ortidagi jamiyatni qabul qilmaydiganlar uchun jozibador bo'lishi mumkin. Argo maxfiy til bo'lishdan to'xtab, emblema, simvolga aylangan [2]. Adabiy normaga bo'lgan aksiologik munosabat ham o'zgargan. Ilg'or lingvistlar ta'kidlashicha, adabiy-kitobiy nutq shakllari jamiyatdagi ijtimoiy o'zgarishlar natijasida o'z prestijini yo'qota boshlagan va ayrim kommunikativ sohalarda salbiy baholanmoqda.

Fransuz jamiyatining psixologiyasini tavsiflar ekan, fransuz tilidagi elitarlik yo'qolganini ta'kidlaydi. Til ilgari elita doirasidagi odamlar uchun maxsus kod bo'lgan bo'lsa, hozirda uning har xil "qatlamlari" teng huquqli deb e'tirof etiladi. Shu bilan birga, turli ijtimoiy guruhlar nutqida hali ham farqlar saqlanmoqda. Tokioda bo'lib o'tgan fransuz tili o'qituvchilari jahon kongressida, Fransiya shahar atroflaridagi maktablardagi talabalar adabiy matnlarni tushunmasligini ta'kidlaydi. Bu holat tilning ijtimoiy differentsiatsiyasi bilan izohlanadi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, hozirgi fransuz tili normasidagi eng katta o'zgarishlar soddatil birliklarning qo'llanilishi, ularning markirovkasining o'zgarishi va soddatil leksikaga munosabatning o'zgarishi bilan bog'liq. Bu birliklar lug'atlarda tobora ko'proq qayd etilayotgan, chunki hozirgi lingvistlar lug'at tilning zamonaviy holatini aniq aks ettirishi kerak, deb hisoblashadi.

J. Rey-Debov ta'kidlashicha, hatto Fransuz akademiyasi lug'ati tuzuvchilari ham endilikda familiyalar so'zlarni qabul qilishga majbur, ularni inkor etish imkonini qolmagan [15]. Shu bilan birga, avtoritet lug'atda qayd etilishi til birligining normativligini tasdiqlovchi omil sifatida qaralishi mumkin.

L.-J. Kalve ta'kidlaydiki, puristlar tomonidan xatolik deb baholangan til shakllari vaqt o'tishi bilan normaga aylanishi mumkin, shuningdek, argotik leksikon ham umumiy til leksikoniga kirib borib, muloqot vaziyatiga qarab qo'llaniladi [2]. Shunday qilib, til normasining demokratizatsiyasi va normaning o'zgarishi bilan soddatil birliklar tobora keng qo'llanishga o'ta boshladi. Bu jarayonni leksikograflar ham, til o'rganuvchilar ham hisobga olishlari kerak.

Normaga zid ravishda so'z qo'llashning turli tiplarini lingvistik tahlil etishning zarurligini o'rganish taqozo etadi. So'zlarning semantik mazmunini tashkil etadi. Boshqacha aytganda, so'zlar orqali qabul qilinadigan axborot ularning ma'nosi (semantikasi) orqali shakllanadi. Olib borilgan kuzatishlar natijasida badiiy asarlarda yo'l qo'yilgan qator leksik-semantik xatolarni aniqlash imkoniyati yaratildi. Bu xatolar quyidagi holatlarda namoyon bo'ladi:

so'zlarning semantik jihatdan noto'g'ri birikishi;
sinonim va antonim so'zlarning noo'rin qo'llanilishi;
asosiy ma'noni beruvchi leksik birliklarning jumla tarkibidan tushib qolishi (ellipsis holati);
so'z ma'nolarining chegarasidan kengayib ketishi;
mantiqiy jihatdan bir-biriga mos kelmaydigan so'zlarning bir kontekstda yonma-yon qo'llanilishi.

Bunday xatolar natijasida muayyan kontekstda so'zning ma'nosi ikki xil (asl va ko'chma) tarzda talqin qilinishi mumkin. Bu holatda dastlab so'z tinglovchi yoki o'quvchi tomonidan noto'g'ri qabul qilinadi, ya'ni leksik norma buziladi, shundan so'ng esa bunday buzilish stilistik usul sifatida - so'z o'yini shaklida namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, bu jarayonda kommunikatsiyaning asosiy tamoyillaridan biri - kommunikativ maqsadga muvofiqlik buziladi.

Baynalmilal so'zlar va ularning qo'llanilishi: normalar va madaniyat masalalari haqida aytadigan bo'lsak, chetdan qabul qilingan baynalmilal so'zlarni zaruratsiz, o'zbek tilida ularning muqobillari mavjud bo'lsa-da, ishlatish nutq madaniyatiga nisbatan e'tiborsizlik hisoblanadi. Ayniqsa, hozirgi kunda jonli so'zlashuv nutqida so'z qo'llash normalarining buzilishi, orfografik va orfoepik qoidalariga

amal qilinmaslik holatlari ko'p uchramoqda. Bunday holatlar umumiy nutq madaniyati rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Baynalmilal so'zlar yozma nutqda o'zining grafik prinsiplariga muvofiq qonunlashtirilgan (kodifikatsiya qilingan) bo'lsa-da, og'zaki nutqda ular tilning fonetik va morfologik xususiyatlariga moslashtirilib talaffuz qilinadi. Bu esa bunday so'zlarda talaffuz normalarining buzilishiga olib keladi. Nutq madaniyatini yuksaltirish uchun quyidagi choralar muhim ahamiyatga ega:

adabiy talaffuz normalarini takomillashtirish;
talaffuz va imlo qoidalarini ishlab chiqish va ularni umumxalq muhokamasidan o'tkazish;
eksperimental fonetik tadqiqotlarni kengaytirish;
tovushlarning akustik xususiyatlarini maxsus o'rganish.

Adabiy norma va nutq madaniyati talablariga muvofiq, so'zlovchi yoki yozuvchi makoronizmlarni ishlatmasligi lozim. Chunki tilda bunday qo'shimcha va noo'rin elementlar joriy etilishi uning nafisligi va go'zalligini buzadi. Bu holat, uslubiy nuqtai nazardan, adabiy leksik normalar talablariga zid hisoblanadi. Adabiy tilning eng muhim xususiyatlaridan biri — uning normativligi bo'lib, u milliy miqyosda umumiylikka ega va yozuv orqali mustahkamlangan tizimdir. Shu jihatdan adabiy til jonli so'zlashuv tilidan (sheva va dialektlardan) farq qiladi.

Dialektizmlar atamasi adabiy til va adabiy norma bilan qarama-qarshi qo'yiladi va ularni ajratish hamda chog'ishtirishda qo'llaniladi. Dialektizmlar sheva va mahalliy nutqlarga xos so'zlar, iboralar, grammatik shakllar hamda fonetik xususiyatlardan iborat bo'lib, asosan og'zaki nutqda uchraydi. Adabiy til dialekt so'zlarining barchasini o'z me'yoriga qabul qilmaydi, balki ular orasidan ko'pchilik uchun umumiy va tushunarli bo'lganlarini tanlab oladi. Bu tanlov quyidagi mezonlar asosida amalga oshiriladi:

so'zlarning shakli va morfologik tuzilishi;
so'zlarning adabiy tildagi va shevalardagi ma'nosi;
so'zlar yasallishiga oid xususiyatlar.

Badiiy asarlarda dialektizmlar voqea va hodisalarni aniq tasvirlashda, personajlar nutqini real ifoda etishda keng qo'llaniladi. Ammo bunday birliklar o'quvchi yoki tinglovchiga tanish bo'lmasligi yoki matnda noo'rin qo'llanilishi adabiy norma nuqtai nazaridan xato hisoblanadi.

Xulosa va takliflar. So'zlarning semantik mazmunini tashkil etadi. Boshqacha aytganda, so'zlar orqali qabul qilinadigan axborot ularning ma'nosi orqali shakllanadi. Olib borilgan kuzatishlar natijasida asarlarda yo'l qo'yilgan qator leksik-semantik xatolarni aniqlash imkoniyati yaratildi. Bu xatolar quyidagi holatlarda namoyon bo'ladi: so'zlarning semantik jihatdan noto'g'ri birikishi; sinonim va antonim so'zlarning noo'rin qo'llanilishi; asosiy ma'noni beruvchi leksik birliklarning jumla tarkibidan tushib qolishi (ellipsis holati); so'z ma'nolarining chegarasidan kengayib ketishi; mantiqiy jihatdan bir-biriga mos kelmaydigan so'zlarning bir kontekstda yonma-yon qo'llanilishi.

Leksik-semantik xatolarga yo'l qo'yimaslik uchun tilda mavjud bo'lgan so'zlar ichida muayyan voqea va hodisani ifoda etish uchun eng maqbul, to'g'ri, qulay va umumiy tan olingan birliklarni tanlash zarur. Bu jarayonda nutqning maqsadi, uning kimga va nimaga qaratilganligi e'tiborga olinishi lozim. So'zlarni to'g'ri tanlab, joyida ishlata bilish esa ijodkorning tilga oid salohiyati va qobiliyatiga bog'liq bo'lib, buning uchun u til qonun-qoidalarini, uslubiy me'yorlarni va til nozikliklarini mukammal o'zlashtirgan bo'lishi shart.

ADABIYOTLAR

1. Bauche H. Le langage populaire. Nouv. P.: Payot, 1951.- 231 p.
2. Calvet L.-J. Les voix de la ville: Introduction a la sociolinguistique urbaine.- Paris : Payot, 1994. 308 p.
3. Colin J.-P. Dictionnaire de l'argot francais et de ses origines / J.-P. Colin, J.-P. Mevel, C. Leclerc. P.: Larousse, 2001. - 908p.

4. François-Geiger D. Dictionnaire de l'argot français et des ses origines. P.: Larousse, 2001.-p. 875-883.
5. François-Geiger D. La fonction de familiarité de l'argot // L'argoterie. -Sorbonnargot, 1989.-P. 140-143
6. Frei H. La Grammaire des fautes. Genève: Slatkine Reprints, 1982.
7. Gadet F. Le français populaire. Presses Universitaires de France, 1997.-128 p.
8. Guilbert L. Peut-on définir un concept de norme lexicale? // Langue française. P.: Larousse. - 1972. - № 16. - P. 29-48.
9. Guiraud P. L'argot. Presses Universitaires de France, 1956.- 126 p.
10. Helgorski F. La notion de norme en linguistique // Le français moderne. -1982. -№ 1.-P. 1-14.
11. Leeman-Bouix D. "Les fautes de français existent-elles?". P. 1994.
12. Mamatov A.E. Zamonaviy lingvistika. T.: Noshir, 2019. 168 b.
13. Otaqulov N.B. Kollokvial frazeologizmlarning o'ziga xos xususiyatlari. O'zMU Xabarlari, 2024, 1/6, 334-336 b.
14. Rey I.G. La phraseologie du français / I.G. Rey. Toulouse: Presses Universitaires du Mirail, 2002. – 268 p.
15. Rey-Debove Josette. Étude linguistique et sémiotique des dictionnaires français contemporains. The Hague; Paris: Mouton, 1993.
16. Гак В.Г. Сравнительная типология французского и русского языков. М., 1984.
17. Гак В.Г. Введение во французскую филологию / В.Г. Гак. М.: Просвещение, 1986. – С. 183.
18. Девкин В.Д. Очерки по лексикографии. — М.: Прометей, 2000. — 395 с.
19. Отакулов Н.Б. Француз ва ўзбек тилларида субколлоквиал фразеологизмларнинг лисоний хусусиятлари. Монография/Н.Б.Отакулов. – Тошкент: “Grandkondorprint”, 2024. – 128 б.